

Ehituslubade ja planeeringute vaidlustamine keskkonnakaalutlustel: mida peaks teadma iga KOV ametnik

Kärt Vaarmari, 18.11.2020

KESKONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Sissejuhatuseks

▶ Kes me oleme

- ▶ Keskkonnaõiguse Keskus
- ▶ Projekt „Juurdepäas õigusemõistmisele keskkonnaasjus - õigusala spetsialistide teadlikkuse tõstmine“: <http://k6k.ee/k6k/k6k/projektid/juurdepaas-oigusemoistmisele-keskkonnaasjus>

▶ Tänapäevane koolitus

- ▶ Eesmärk
- ▶ Millest me täna räägime ja millest ei räägi
- ▶ Tehnilised küsimused

K E S K
K O N N A
Õ I G U S E
K E S K U S

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

KAVA

- ▶ 9.30-9.50 Sissejuhatus
- ▶ 9.50-10.15 Juhtumid elust: kuidas jõutakse ehitusloa/planeeringu vaidlustamiseni
- ▶ 10.15-10.35 Olulised õigusaktid ja mida nad sätestavad
- ▶ 10.35-10.50 Keskkonnateabe kättesaadavaks tegemine ja vaidlustamise võimalused
- ▶ 10.50-11 PAUS
- ▶ 11-11.30 Üldsuse osalemine – kaasamise nõuded, vaidlustamise olukorrad
- ▶ 11.30-12 Kohtumenetluse erisused keskkonnaasjades
- ▶ 12-12.30 Praktiline ülesanne
- ▶ 12.30-12.45 Muud vaidlustamise võimalused
- ▶ 12.45-13 Kokkuvõte: 5 reeglit, mida meeles pidada + küsimused ja vastused

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Juhtumid elust: meretuulepark

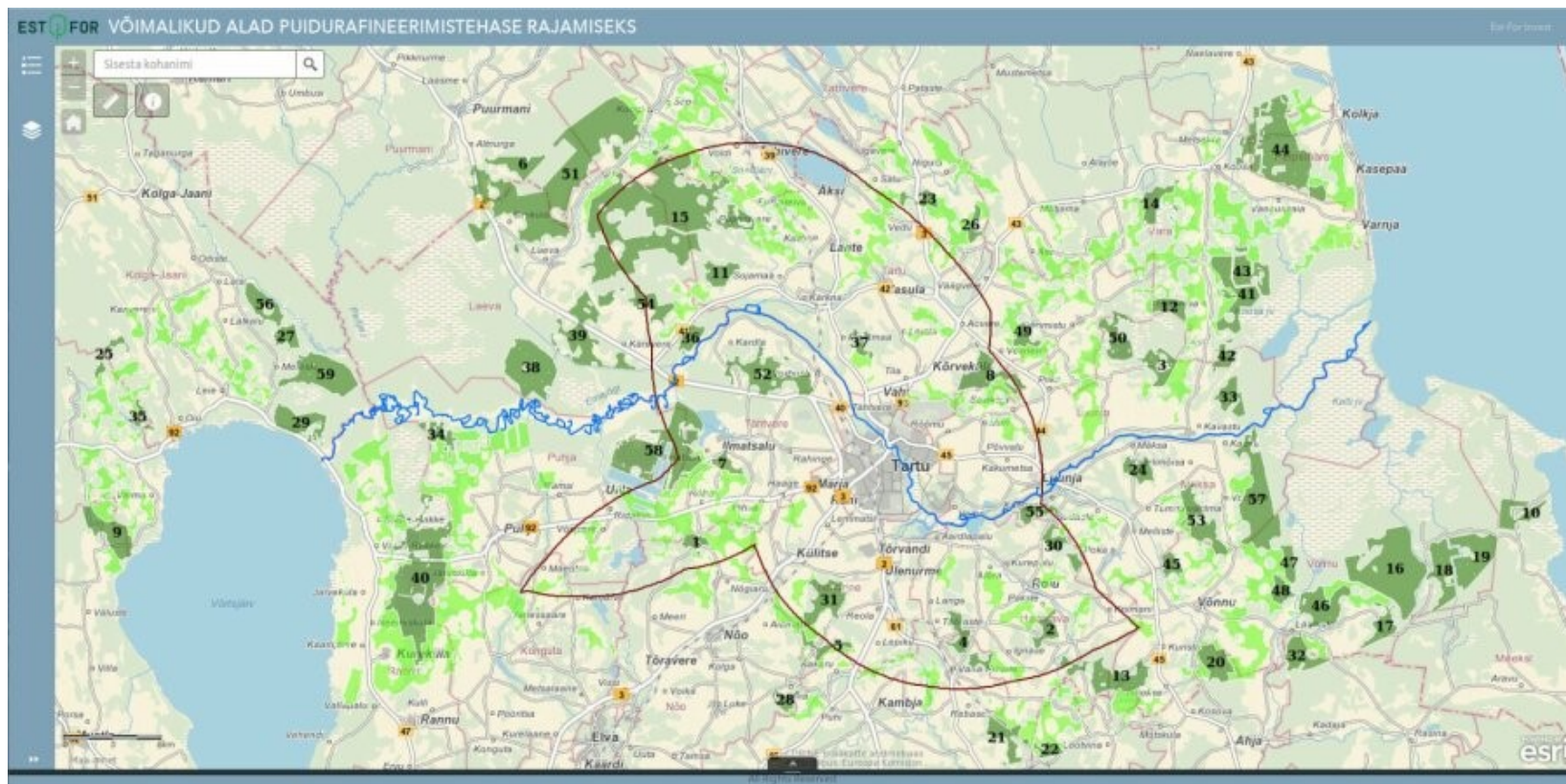

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Juhtumid elust: tselluloositehas

Juhtumid elust: tootmishoone rekonstrueerimine

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Juhtumid elust: karusloomakasvandus

Me oleme Noarootsi valla elanikud. Noarootsi valla maaomanikud. Suvekodude omanikud. Noarootsi valla sõbrad. Potentsiaalsed Noarootsi valda kolijad. Me oleme...

- **...puhta õhu poolt!** Karusloomakasvatus ja sellest tulenev ärritavalt ebameeldiv spetsiifiline hais rikub elukvaliteedi mitme kilomeetri raadiuses. See on fakt, mida ei õnnestu mustast valgeks rääkida. Siin ei ole „norme“, mis ümbritsevaid kaitsevad. Farmi rajajad ei ole oma ehitusprojektis isegi käsitleanud meetmeid, millega haisu teket ja elanike ärritamist vältida – sellega rikutakse aga otseselt Välisõhu kaitse seadust. Piisab, kui külastada Karjaküla Keila lähistel ja kujutleda end seal haisu sees elamas! Samasugune elu ootab näiteks Suur-Nõmmküla, Väike-Nõmmküla, Aulepa, Sutlepa jpt külasid. Arenenud Euroopa riikides nagu näiteks Suurbritannia, Rootsi, Austria jt on rebasefarmid keelatud. Noarootsi vald on parim kodukoht, sest siin on karge meri ja puhas õhk: oleme selle säilitamise poolt!

Me oleme Noarootsi puhta õhu ja vee säilitamise poolt. Noarootsi ainulaadse ja kvaliteetse elukeskkonna säilitamise poolt. Üldplaneeringus kokku lepitud puhkemajanduse eelisarendamise poolt. Me ei soovi oma valda karusloomakasvatust!

Ära jää pealtvaatajaks!

Palun aita keelustada Suur-Nõmmküla karusloomafarmi teke!

KESKONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Juhtumid elust: ühisosa

- ▶ Mis vaidlustajaid häirib või muretsema paneb?
 - ▶ Müra, hais
 - ▶ Liikluskoormus
 - ▶ Õhusaaste
 - ▶ Veereostus
 - ▶ Visuaalsed häiringud
 - ▶ Elurikkuse kadu
 - ▶ Kliimamuutus
- ▶ Võimalused vaidlustamiseks
 - ▶ Naabrusõigused, omandiõiguse kaitse
 - ▶ Keskkonnavalaste õiguste kaitse

K E S K
K O N N A
Õ I G U S E
K E S K U S

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Keskkonnaalased õigused: olulised õigusaktid

- ▶ Menetluslikud õigused
 - ▶ Aarhusi konventsioon ja EL direktiivid
 - ▶ Keskkonnaseadustiku üldosa seadus
 - ▶ Haldusmenetluse seadus
 - ▶ Planeerimisseadus, KeHJS, keskkonnaseadustiku eriosa seadused
- ▶ Sisulised keskkonnaalased õigused
 - ▶ Aarhusi konventsioon
 - ▶ KeÜS
 - ▶ Inimõiguste konventsioon
 - ▶ Põhiseadus

KESK
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Aarhusi konventsioon

Keskkonnainfo kättesaadavuse ja keskkonnaasjade otsustamises üldsuse osalemise ning neis asjus kohtu poole pöördumise konventsioon

<https://www.riigiteataja.ee/akt/78466>

- ▶ Keskkonnainfo kättesaadavus
- ▶ Üldsuse osalemine keskkonda mõjutavate otsuste tegemises
- ▶ Juurdepääs õigusemõistmisele

KESK
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Aarhusi konventsioon

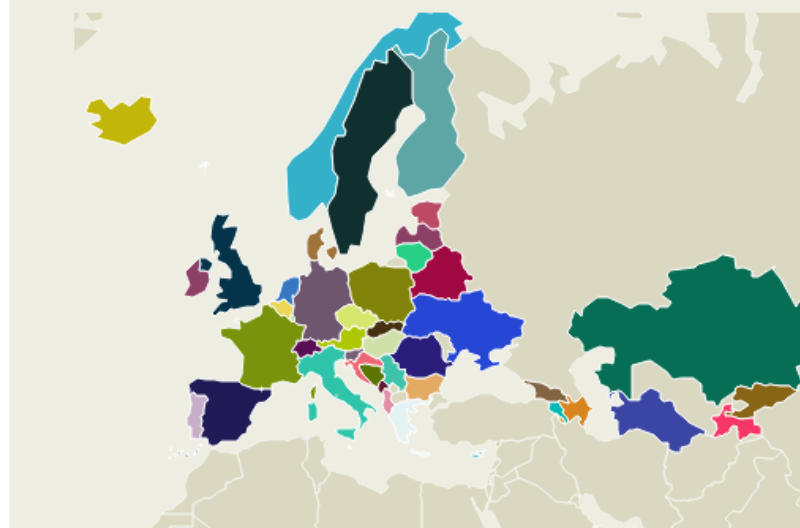

JUSTICE
AARHUS CONVENTION
for our environment

<https://www.unece.org/env/pp/aarhus/map.html>

AARHUS CONVENTION

Parties to the Aarhus Convention and their
dates of ratification

KESK
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Eesti õigusnormid: KeÜS ja keskkonnaalased õigused

- ▶ § 23. Õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale
- ▶ § 24. Õigus küsida keskkonnateavet
- ▶ § 25. Õigus saada keskkonnateavet keskkonnaohu ilmnemisel
- ▶ § 26. Keskkonnateabe kogumine, säilitamine ja avalikustamine
- ▶ § 27. Keskkonnateabe ja teabele juurdepääsu kohta ülevaate avalikustamine veebilehel
- ▶ § 28. Õigus osaleda olulise keskkonnamõjuga otsuse tegemisel
- ▶ § 29. Õigus osaleda keskkonda oluliselt mõjutavate õiguse üldaktide väljatöötamisel
- ▶ § 30. Juurdepääs õiguskaitsese keskkonnaasjades
- ▶ § 31. Valitsusväline keskkonnaorganisatsioon

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Õigus puhtale keskkonnale: KeÜS § 23

§ 23. Õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale

(1) Igaühel on õigus tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, millega tal on oluline puutumus.

(2) Oluline puutumus on isikul, kes viibib tihti mõjutatud keskkonnas, kasutab sageli mõjutatud loodusvara või kellel on muul põhjusel eriline seos mõjutatud keskkonnaga.

(3) Käesoleva paragrahvi lõike 2 kohaldamisel peetakse mõjutatud keskkonnaks või loodusvaraks ka tõenäoliselt mõjutatud keskkonda või loodusvara.

(4) Hinnates keskkonna vastavust tervise- ja heaoluvajadustele, võetakse arvesse teiste isikute õigusi, avalikke huve ja piirkonna eripära. Keskkonna mittevastavust tervise- ja heaoluvajadustele eeldatakse, kui on ületatud keskkonna kvaliteedi piirväärtus.

(5) Käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud õiguse tagamiseks on õigus nõuda haldusorganilt keskkonna säästmist ning mõistlike meetmete võtmist, et tagada keskkonna vastavus tervise- ja heaoluvajadustele.

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Keskkonnaga seotud õigustest laiemalt

- ▶ Eesti Vabariigi põhiseadus
 - ▶ **§ 5.** Eesti loodusvarad ja loodusressursid on rahvuslik rikkus, mida tuleb kasutada säästlikult.
 - ▶ **§ 53.** Igaüks on kohustatud säästma elu- ja looduskeskkonda ning hüvitama kahju, mis ta on keskkonnale tekitanud. Hüvitamise korra sätestab seadus.
- ▶ Inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioon
 - ▶ **Artikkel 2. Õigus elule**
 - ▶ **Artikkel 8. Õigus era- ja perekonnaelu austamisele**

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Menetluslikud õigused

- ▶ Õigus keskkonnainfo kättesaadavusele
 - ▶ AK art 4 ja 5
 - ▶ EL direktiiv 2003/4/EÜ
 - ▶ KeÜS § 24-27
- ▶ Õigus osaleda olulise mõjuga keskkonnanähtude otsustamises
 - ▶ AK art 6, 7 ja 8 (load, kavad, õigusloome)
 - ▶ EL direktiiv 2003/35/EÜ, üldsuse kaasamise kohta teatavate keskkonnaga seotud kavade ja programmide koostamisse
 - ▶ KeÜS § 28-29
 - ▶ Eriseaduste täpsem regulatsioon: PlanS, KeHJS, keskkonnaseadustiku eriosa
- ▶ Õigus keskkonnanähtudes tehtud otsuseid vaidlustada
 - ▶ AK art 9
 - ▶ KeÜS § 30-31

Milleks see kõik?

- ▶ Konventsiooniosalised, (---)
- ▶ tõdedes, et inimese heaoluks ning selleks, et tagada põhilised inimõigused, sh õigus elada, on oluline keskkonda piisavalt kaitsta;
- ▶ tõdedes samuti, et igal inimesel on õigus elada keskkonnas, mis vastab tema tervise ja heaolu vajadustele, ning et tal on kohustus praeguste ja tulevaste põlvkondade hüvanguks kaitsta keskkonda ning teha selle seisundi parandamiseks teistega koostööd;
- ▶ arvestades, et selle õiguse elluviimiseks ja nimetatud kohustuse täitmiseks tuleb teha info kõigile kättesaadavaks ning anda igaühele õigus osaleda keskkonnaasjade otsustamises ja õigus pöörduda neis asjus kohtusse, ning samas tunnistades, et inimesed võivad vajada oma õiguste teostamiseks abi;
- ▶ tõdedes, et **üldsuse osalemine keskkonnaasjade otsustamises ning teabe saamise tõhustamine parandab otsuste kvaliteeti ja kiirendab nende täitmist, suurendab üldsuse keskkonnateadlikkust ning annab talle võimaluse väljendada muret keskkonna pärast ja võimaldab avaliku võimu organitel seda asjakohaselt arvestada;** (---)
- ▶ arvestades, et keskkonnakaitses on tähtis iga inimese ning valitsusväliste organisatsioonide ja erasektori panus; (---).

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Foto: Riigikogu

KÜSIMUSED

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

KESKKONNATEABE KÄTTESAADAVUS

KESK
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Keskkonnateabe kättesaadavaks tegemine

Foto: Euroopa Keskkonnaagentuur

KESK
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Keskkonnaalasele informatsioonile juurdepääs

- ▶ Keskkonnainfo mõiste on väga lai ja võib Eestis hõlmata nii tehtavaid otsuseid kui ka otsustusprotsessi
- ▶ Sealjuures ei ole oluline, kas see teave on esitatud kirjalikul, visuaalsel või mingil muul viisil
- ▶ Keskkonnainfo võib seega olla teave keskkonnaseisundi (nt vee kvaliteet), keskkonna seisundit mõjutavate tegurite (nt vett saastav aine), keskkonnaelemente ja -tegureid mõjutavate või mõjutada võivate meetmete kohta (nt mitmesugused toetused), keskkonnaõiguse (nt veeseaduse) rakendamise kohta, inimeste tervise ja ohutuse seisundi ning inimeste elutingimuste kohta (nt veesaaste mõju inimese tervisele)
- ▶ Ent keskkonnateave on ka näiteks riigiasutuse sisemine kirjavahetus (nt ametnike-vaheline e-kirja suhtlus)

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Näiteid keskkonnateabest

- ▶ Tavapärased:
 - ▶ Saasteainete sisaldus välisõhus
 - ▶ Liigi arvukus
 - ▶ Linnapargi puude tervislik seisund
- ▶ Piiripealsemad:
 - ▶ Ühistranspordi planeerimisega seotud analüüsid
 - ▶ Kokkulepped loodus- või keskkonnakaitseliste tegevuste finantseerimiseks

Mida teabega teha?

Teabe küsimine

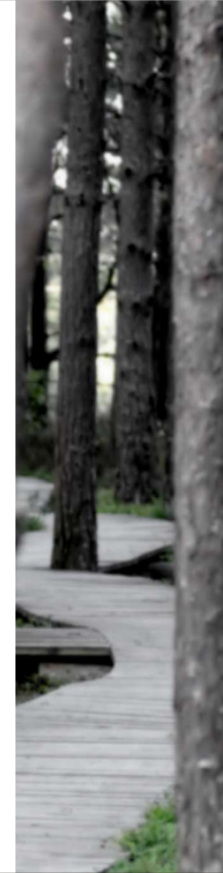
- ▶ Avaliku võimu asutusel on kohustus anda keskkonnateavet, kui seda küsitakse
- ▶ Teabe küsimisel ei pea küsija tõendama huvi teabe saamiseks (st ei pea avaldama teabe küsimise eesmärki või seda mingil viisil põhjendama)
- ▶ Teavet võib küsida nii suuliselt kui kirjalikult
- ▶ NB! Kehtivad AvTS ja MSVS üldnõuded, KeÜS-st tulenevate erisustega
 - ▶ Teabenõudele vastamise üldtähtaeg 5 päeva, selgitustaotlusel 30 päeva

Juurdepääsupiirangu erisused

- ▶ Üldalused AvTS-s (eelkõige § 35 lg 1)
- ▶ KeÜS § 24 lg 5 võimaldab täiendavalt piirata:
 - ▶ kui teabe avalikustamine võib kahjustada intellektuaalomandiõigusi
 - ▶ kui teave on haldusorganile esitatud vabatahtlikult ilma õigusliku kohustusega ning selle teabe esitaja ei ole nõus keskkonnateabe väljastamisega
- ▶ Oluline: ärisaladust tuleb kaitsta AvTS § 35 lg 1 p 17 alusel
 - ▶ Ettevõtja peab täpsustama, millist osa teavest ja miks tuleb käsitleda ärisaladusena (KonkS § 63 lg 2, nt ka THS § 60 lg 4)
 - ▶ Ärisaladuseks ei ole teave, mis on avalikustatud või kuulub avalikustamisele (nt KMH aruande teave)

					AvTS § 35 lg 1 p 17 31.01.2020 - 31.01.2025
DM-106545-13	Lisaandmete küsimine	Väljaminev väljaminev kiri	14.01.2020	Avalik	
DM-106545-12	Keskkonnakompleksloa taotluse edastamine arvamuse saamiseks	Väljaminev väljaminev kiri	13.01.2020	Avalik	
DM-106545-11	Enefit Energiatootmine AS uue õlitehase Enefit 282 kompleksloa taotluse lisaandmed	Sissetulev dokument	06.01.2020	Avalik	
DM-106545-10	Lisaandmete küsimine	Väljaminev väljaminev kiri	23.12.2019	Avalik	
DM-106545-9	Enefit Energiatootmine AS uue õlitehase Enefit 282 kompleksloa taotluse lisaandmed	Sissetulev dokument	08.11.2019	Avalik	
DM-106545-8	Kompleksloa esmataotlus T/KKL-1002081	Sissetulev taotlus	08.11.2019	Asutusesiseseks kasutamiseks AvTS § 35 lg 1 p 17 08.11.2019 - 08.11.2024	
DM-106545-7	Lisaandmete küsimine	Väljaminev väljaminev kiri	01.11.2019	Avalik	
DM-106545-6	Lisaandmete esitamine Enefit Energiatootmine AS keskkonnakompleksloa esmataotlusele	Sissetulev dokument	07.10.2019	Avalik	
DM-106545-5	Kompleksloa esmataotlus T/KKL-1001963	Sissetulev taotlus	04.10.2019	Asutusesiseseks kasutamiseks AvTS § 35 lg 1 p 17 04.10.2019 - 04.10.2024	
DM-106545-4	Koosoleku protokoll edastamine	Väljaminev väljaminev kiri	06.09.2019	Avalik	
DM-106545-3	Keskkonnakompleksloa esmataotluse menetluse algatamine ja lisaandmete küsimine	Väljaminev väljaminev kiri	05.09.2019	Avalik	
DM-106545-2	Avaldus uue õlitehase keskkonnakompleksloa taotluse keskkonnamõju hindamise algatamata jätmiseks	Sissetulev dokument	16.08.2019	Avalik	
DM-106545-1	Kompleksloa esmataotlus T/KKL-1001598	Sissetulev taotlus	15.08.2019	Asutusesiseseks kasutamiseks AvTS § 35 lg 1 p 17 15.08.2019 - 15.08.2024	

Juurdepääsupiirangu olulised erisused keskkonnateabe puhul

- ▶ Isegi juhul, kui seadusest tuleneb alus keeldumiseks, peab igakordselt kaaluma, kas keeldumise huvi kaalub üles teabe väljastamisega kaasneva avaliku huvi
- ▶ Kui piiranguga on ainult osa teabest, tuleks see väljastamisel lihtsalt kinni katta (AvTS § 38 lg 2, AK art 4 lg 6, direktiivi art 4 lg 4)
- ▶ AK ja EL direktiiv: erandeid tuleb kohaldada kitsendavalt (AK Art 4 lg 4, direktiivi art 4 lg 2)
- ▶ Heitmete kohta käiv info on alati avalik

Olulised parameetrid E282 kohta:

Investeeringu maksumus	milj eurot
Investeeringu valmimine	a, a
Tehase asukoht	Auvere
Projekteeritav tootmiskaht	t / a
Toodang	(%), (%),
CO2 emissioon	mln t / a,
Koguinvesteeringu tootlus	%
Omakapitali tootlus	%

Õlitootmise käigus tekkiv poolkoks kasutatakse elektri tootmiseks Enefit280 õlitehase keevkihtkatlas ning uttegaas kasutatakse ära olemasolevates elektritootmiskateldes.

Oluline sisend õlitehase investeeringu tasuvuse arvutamisel on nafta hind, mis mõjutab ka teiste naftasaaduste maailmaturuhindasid, sh rajatava õlitehase peamist toodangut: keskõli ja bensiin.

. Tegelik Brent-i barreli hind alates 2000. aasta algusest on kujutatud joonisel 1 (allikas: <https://www.investing.com/commodities/brent-oil-historical-data>).

Keskkonnateave: vaidlustamine

- ▶ Kui riigiasutus keeldub keskkonnainfo väljastamisest täielikult või ka osaliselt, võib infot küsinud isikul või organisatsioonil olla õigus keelduv otsus vaidlustada.
- ▶ Vaidlustamise põhjuseid võib ette tulla erinevaid, ent kõige tavapärasemalt võivad vaidlustamise aluseks olla näiteks järgnevad juhud:
 - ▶ riigiasutus ei ole ettenähtud aja jooksul keskkonnainfo päringule üldse vastanud;
 - ▶ on vastatud „valesti“ ehk ei ole küsitud infot ei ole küsijale avalikustatud;
 - ▶ vastus on esitatud puudulikult ehk osa infost on jäetud küsijale avalikustamata;
 - ▶ info väljastamisest keelduvat otsust ei ole põhjendatud;
 - ▶ põhjendus ei ole seaduse mõttega kooskõlas;
 - ▶ keelduva otsuse tegemisel ei võetud arvesse avalikkuse huvi info kättesaadavuse suhtes.

Keskkonnateave: vaidlustamine

- ▶ Kuidas vaidlustatakse
 - ▶ Vaie Andmekaitse Inspektsioonile
 - ▶ Kaebus halduskohtule
- ▶ Keskkonnateabe piiramise tagajärg võib olla ka viga haldusmenetluses, mis võib kaasa tuua haldusakti õigusvastasuse

KESK
KONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

KÜSIMUSED

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

PAUS – 10 min

K E S K
K O N N A
Õ I G U S E
K E S K U S

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

ÜLDSUSE OSALEMINE

K E S K
K O N N A
Õ I G U S E
K E S K U S

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Osalemisõigus (KeÜS § 28 lg 1)

- ▶ Igaühe õigus osaleda olulise keskkonnamõjuga otsuste tegemises (KeHJS tähenduses)
- ▶ Nõuete täitmine võib olla vajalik ka juhul, kui KMHd või KSHd läbi ei viida

Osalemisõiguse garantiid

- ▶ Avalikkuse tõhus teavitamine (mõistlike kuludega) – KeÜS § 28 lg 2
- ▶ Avalikkuse kaasamine tõhusalt ja varases etapis, enne lõplike lahenduste väljavalimist – KeÜS § 28 lg 3
- ▶ Menetlustähtaja pikkus peab võimaldama tõhusalt osaleda – KeÜS § 28 lg 4
- ▶ Materjalide ligipääsetavus – KeÜS § 28 lg 5

Tõhus kaasrääkimisvõimalus mitmeetapilises menetluses

- ▶ Loamenetlus + KMH menetlus (sh ehitusload!)
- ▶ Planeering + KSH + loamenetlus + KMH
- ▶ Asukohavalik + planeering + ...
- ▶ jne

Tõhusa kaasrääkimisvõimaluse muud eeldused

- ▶ Üldsusele on tõhusalt teatavaks tehtud **kogu nõutav teave** plaanitava tegevuse kohta
- ▶ Üldsust on selgelt ja tõhusalt **teavitatud seisukohtade esitamise võimalusest**
- ▶ Üldsusele on antud **seisukohtade esitamiseks piisavalt aega**
- ▶ Esitatud **seisukohti kaalutakse**

Otsuste vaidlustamine

- ▶ Tavaliselt on need haldusaktid (või nende menetlused):
 - ▶ keskkonnakompleksload;
 - ▶ vee erikasutusload, õhusaasteload; jäätmeload või muud keskkonnaload;
 - ▶ ehitusload;
 - ▶ detailplaneeringud;
 - ▶ maakonnaplaneeringud ja üldplaneeringud;
 - ▶ erinevad riiklikud arengukavad (nt põlevkivi riiklik arengukava, energia arengukava, transpordi arengukava);
 - ▶ kohaliku omavalitsuse arengukavad;
 - ▶ riiklikud ja kohalikud jäätmekäitluskavad;
 - ▶ veemajanduskavad.

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Otsuste vaidlustamine

- ▶ Eestis on võimalik kohtus haldusakti vaidlustada, kui on:
 - ▶ rikutud menetlusõigust;
 - ▶ kohaldatud valesti materiaaloigust.

K E S K
K O N N A
Õ I G U S E
K E S K U S

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Menetlusõiguse rikkumise näited

- ▶ Avalikkus pidi olema varajases etapis tõhusalt kaasatud, kuid seda ei tehtud
- ▶ Olulised loamenetlusega seotud dokumendid ei olnud kättesaadavad
- ▶ Avalikkusele ei antud piisavat aega kaasa rääkimiseks/arvamuse avaldamiseks
- ▶ Avalikkuse arvamust ei võetud arvesse, kuigi oleks pidanud
- ▶ Avalikkust ei teavitatud otsuse tegemisest, kuigi oleks pidanud
- ▶ Haldusmenetluse seaduse (HMS) § 58 kohaselt ei saa haldusakti kehtetuks tunnistamist nõuda üksnes põhjusel, et loa andmisel rikuti menetlusnõudeid või et haldusakt ei vasta vorminõuetele, kui need rikkumised ei võinud mõjutada asja otsustamist. Seega näiteks vaid sel põhjusel, et avalikkust otsuse tegemisest ei teavitatud, ei ole võimalik haldusakti vaidlustada.

Materiaalõiguse valesti kohaldamise näited

- ▶ Õigusvastaselt on riivatud kellegi isiklike õigusi või huve
- ▶ Kaalutusõigust on ilmselgelt kuritarvitatud
- ▶ Eksitud on mõne keskkonnakaitse põhimõtte või kohustuse vastu (nt ettevaatuspõhimõte, vt täpsemalt keskkonnaseadustiku üldosa seaduse 2. peatükk).

K E S K
K O N N A
Õ I G U S E
K E S K U S

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Olulist kohtupraktikat

- ▶ Keskkonnakaitse küsimustes kohtusse pöördumise õiguse aluseks olla mitte üksnes õiguste rikkumine, vaid ka kaebuse esitaja puutumus vaidlustatava haldusakti või toiminguga. Kaebuse esitaja peab ära näitama, et vaidlustatav tegevus puudutab tema huvisid. Puutumus ei tähenda pelgalt võimalust, et tegevus või kavandatav tegevus isikut mõjutab, vaid selline mõju peab olema oluline ja reaalne. (RK lahend nr 3-3-1-86-06 p 16)
- ▶ Keskkonnaküsimuste üle otsustamisel tuleb arvestada ettevaatuspõhimõttega. Samuti on oluline arvestada paljude erinevate huvidega, püüdes neid tasakaalustada, et leida konkreetset juhul säästva arengu ja keskkonnakaitse vajadustele kõige sobivam lahendus;
- ▶ Haldusorganil on keskkonnaküsimuste üle otsustamisel ulatuslik kaalutusõigus. Antava haldusakti sisulise õiguspärasuse saab tagada üksnes akti andmisele eelnenud õiguspärase, tõhusa ja õiglase menetlusega. (Riigikohtu otsus nr 3-3-1-86-06, p 22)
- ▶ Kaalutusõiguse teostamisel peab haldusorgan arvestama mitte ainult õigusaktidega, vaid kõigi oluliste asjaoludega. (RK lahend nr 3-3-1-87-13 p 12 ja 3-3-1-88-15 p 23)
- ▶ Sellest võib järeldada, et kohus ei saa haldusorgani asemel teostada kaalutusõigust, vaid saab ainult veenduda, kas haldusasutus järgis menetlusreegleid õigesti ja püsis oma volituste piires. Keskkonnaküsimustes peetakse korrektset menetlust olulisemaks kui teistes valdkondades.

Kaalutusotsuste tegemisest

- ▶ Juhis [KÕKi kodulehel](#)
- ▶ Olulised asjaolud
- ▶ Põhjendatud huvid
- ▶ Motiveerimine

KESKONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

VOLITUSE PIIRID

Kas seadusest
tuleneb volitus
ja pädevus sellise
otsustuse tegemiseks?

HUVIDE JA ASJAOLUDE VÄLJASELGITAMINE

Keda otsus võib puudutada?

Millised on olulised mõjud?

KASU JA KAHJU

Määratlemisel abiks:
- kaalutusõiguse eesmärk
- keskkonnaõiguse põhimõtted
- arengukavad jne

*Millist kasu ja kellele kavandatav lahendus kaasa toob,
millist kahju millistele huvidele/õigustele tekitab?*

Millistel tingimustel oleks võimalik tekkivat kahju leevendada?

Kui olulise kaaluga on iga väljaselgitatud asjaolu/huvi?

VÖRDNE KOHTLEMINE

Kas plaanitud lahendusega muudetakс väljakujunenud praktikat?

Kas see oleks õigustatud, sest asjaolud on erinevad?

ÕIGUSKINDLUS

*Kas kellelgi on alust oodata,
et olemasolev olukord jääks kehtima,
või et taotletud haldusakt kehtestataks?*

PROPORTSIONAALSUS

*Kas kavandatav lahendus on mingi
legitiimse eesmärgi saavutamiseks vajalik?
Kas leidub alternatiive, mis oleksid sama tõhusad?
Kas saadav kasu kaalub üles tekitatava kahju?*

Üldsuse osalemine: vaidlustamise võimalused

- ▶ Vaie (HMS)
 - ▶ 30 päeva jooksul, kui seadus ei sätesta teisiti, arvates päevast, millal isik vaidlustatavast haldusaktist või toimingust teada sai või oleks pidanud teada saama
 - ▶ Vaie esitatakse haldusakti andnud või toimingut sooritanud haldusorgani kaudu haldusorganile, kes teostab haldusakti andnud või toimingut sooritanud haldusorgani üle teenistuslikku järelevalvet
 - ▶ Kui haldusakti andnud või toimingut sooritanud haldusorgani üle teenistuslikku järelevalvet teostavat organit ei ole, lahendab vaide haldusakti andnud või toimingut sooritanud haldusorgan
- ▶ Haldusakti vaidlustamine halduskohtus (HKMS)
 - ▶ 30 päeva jooksul, arvates kaebajale haldusakti teatavakstegemisest

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

KÜSIMUSED

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

KOHTUMENETLUSE ERISUSED

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Kohtumenetluse erisused keskkonnaasjades

- ▶ Mida üldse saab vaidlustada
- ▶ Kaebeõigus
- ▶ Esialgne õiguskaitse
- ▶ Kohtukulude jaotus
- ▶ Kohtuliku kontrolli piirid

K E S K
K O N N A
Õ I G U S E
K E S K U S

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Mida üldse saab vaidlustada?

- ▶ Haldusakt
 - ▶ Ehitusload
 - ▶ Keskkonnaload
 - ▶ Planeeringud
- ▶ Halduse toiming
- ▶ Menetlustoiming
 - ▶ Nt KMH ja KSH menetluses tehtavad otsused
- ▶ Viivitus
- ▶ Tegevusetus

KESKONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Kellel on kaebeõigus?

- ▶ Kaebeõiguse põhialus on sätestatud kohtumenetluse seadustikes (üldisemalt PS)
- ▶ Üksikisikute kaebeõigust reguleerib KeÜS § 30
- ▶ KeÜS § 30 lg 1 kohaselt on isikul kaebuse esitamise õigus juhul, kui tema õigusi on rikutud, sealhulgas õigust tervise-ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale
- ▶ ERISUS: Isikute planeeringute vaidlustamise kaebeõigust kohtus reguleerib Eestis PlanS (olenevalt planeeringuliigist, vt § 54, 94, 123 või 141), mille kohaselt võib planeeringu vaidlustada iga isik, kes leiab, et otsus on vastuolus avaliku huviga (nn populaarkaebus) või rikutud on tema õigusi või piiratud tema vabadusi (subjektiivsete õiguste rikkumine)

Kellel on kaebeõigus?

- ▶ Keskkonnaorganisatsioonide kaebeõigust reguleerivad KeÜS § 30 ja § 31
- ▶ KeÜS § 30 lg 2: kui keskkonnaorganisatsioon vaidlustab haldusakti või sooritatud toimingu, eeldatakse, et tema huvi on põhjendatud või et tema õigusi on rikutud, kui vaidlustatud haldusakt või toiming on seotud organisatsiooni keskkonnakaitsete eesmärkide või senise keskkonnakaitsete tegevusvaldkonnaga.
- ▶ KeÜS § 31 defineerib keskkonnaorganisatsiooni mõiste ja tunnused

Esialgne õiguskaitsse

- ▶ HKMS § 249 jj
- ▶ Tingimus: kui vastasel juhul võib kaebaja õiguste kaitse kohtuotsusega osutuda oluliselt raskendatuks või võimatuks
- ▶ Kohus võib mh:
 - 1) peatada vaidlustatava haldusakti kehtivuse või täitmise;
 - 2) keelata vaidlustatava haldusakti andmise või toimingute tegemise;
 - 3) kohustada haldusorganit taotletavat haldusakti välja andma, toimingute tegema või jätkuvat toimingut lõpetama;
 - 4) keelata haldusakti adreessadil haldusaktis reguleeritud tegevuse või kohustada teda selleks, samuti seada sellele tegevusele tingimusi, sealhulgas nõuda tagatist kaebaja kasuks.

Kohtukulude jaotus

- ▶ „Kaotaja maksab“ põhimõte, sh kolmanda isiku kulud
- ▶ Kohus võib jätta kulud täielikult või osaliselt poolte endi kanda, kui vastaspoole kulude väljamõistmine poolelt, kelle kahjuks otsus tehti, oleks tema suhtes „äärmiselt ebaõiglane või ebamõistlik“ (HKMS § 108 lg 11)
 - ▶ ühe põhjendusena on Riigikohus viidanud Aarhusi konventsiooni art 9 lg-le 4, mille järgi ei tohi kohtumenetlus olla takistavalt kallis, samuti Aarhusi konventsiooni kontrollikomisjoni praktikale, EL direktiivi 2011/92/EL art 11 lg-le 4, millest samuti tuleneb, et kohtumenetlus direktiiviga hõlmatud asjades ei tohi olla üle jõu käivalt kulukas, ning Euroopa Kohtu praktikale (C-427/07)
- ▶ Kohus hindab ka kulude vajalikkust ja põhjendatust
- ▶ Haldusorgan peab üldjuhul suutma end ise esindada, st advokaadi kulu teiselt poolt reeglina välja ei mõisteta

Kohtuliku kontrolli piirid

- ▶ Otstarbekuse kontroll välistatud
- ▶ Kohus reeglina planeeringut ise muuta ei saa
- ▶ Menetlustoimingute vaidlustamise lubatavus

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

KÜSIMUSED

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

PRAKTILINE ÜLESANNE

- ▶ Eraettevõtte soovib rajada linna territooriumile uut 300 MW võimsusega põlevkivil põhinevat elektrijaama ja esitab selleks ehitusloa taotluse. Linna üldplaneeringus on ala sihtotstarbeks tootmismaa. 300 m kaugusel asub elamupiirkond. Ehitusloa menetlusest avalikkust ei teavitata, KOV annab ehitusloa välja.
- ▶ Kui tõenäoline on selles asjas ehitusloa vaidlustamine? Kas ja kes võiks saada kohtus kaebeõiguse? Mis argumendiga võidakse vaidlustada?

VEEL OTSUSTE VAIDLUSTAMISEST

KESKONNA
ÕIGUSE
KESKUS

Osa A2J EARL
projektist, mida
rahastab:

Muid vaidlustamise võimalusi

- ▶ Õiguskantsler
- ▶ Euroopa Kohus
- ▶ Inimõiguste Kohus
- ▶ Aarhusi konventsiooni kontrollikomitee

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Õiguskantsler

- ▶ Kui isikud või keskkonnaorganisatsioonid leiavad, et avalikke ülesandeid täitvad ametiasutused ja ametnikud on rikkunud nende põhiseaduslikke õigusi ja vabadusi, seadusi või head haldustava (st ei vasta või annavad puudulikku või valet teavet), on neil võimalus pöörduda õiguskantsleri poole. kes kontrollib asutuse või ametniku tegevust.
- ▶ Menetlus lõpeb siis, kui õiguskantsler on oma seisukoha sõnastanud, hinnates, kas järelevalve all oleva asutuse tegevus on seaduslik ja kooskõlas hea haldustavaga.
- ▶ Õiguskantsler võib esitada kriitikat, ettepanekuid ja avaldada oma arvamust muul viisil või teha ettepanekuid rikkumise kõrvaldamiseks.
- ▶ Õiguskantsleri seisukoht edastatakse kirjalikult kaebajale ja menetluse all olnud asutusele või ametnikule. Seisukoht on lõplik ja seda ei saa kohtus vaidlustada.

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Euroopa Kohus: juhised

- ▶ Kui teie – eraisiku või ettevõtjana – olete kannatanud kahju **ELi institutsiooni** või tema personali **tegevuse või tegevusetuse tõttu**, võite anda asja kohtusse kahel viisil:
 - kaudselt **siseriikliku kohtu** kaudu (mis võib otsustada suunata selle lahendamiseks Euroopa Kohtule);
 - otse **Üldkohtusse**, kui mõni ELi institutsioonide otsus on teid otseselt ja isiklikult mõjutanud.
- ▶ Kui **ametiasutused** mistahes riigis on teie arvates **rikkunud ELi õigust**, peate järgima [ametlikku kaebuse esitamise korda](#).
- ▶ https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/court-justice_et

Euroopa Inimõiguste Kohus

<https://echr.coe.int/>

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

Aarhusi konventsiooni kontrollikomitee

List of findings:

ACCC/A/2014/1 (Belarus)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/11)	4
ACCC/M/2014/1 (the former Yugoslav Republic of Macedonia)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/8)	20
ACCC/C/2004/01 (Kazakhstan)	(ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.1)	24
ACCC/C/2004/02 (Kazakhstan)	(ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.2)	29
ACCC/S/2004/01 & ACCC/C/2004/03 (Ukraine)	(ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.3)	37
ACCC/C/2004/04 (Hungary)	(ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.4)	41
ACCC/C/2004/05 (Turkmenistan)	(ECE/MP.PP/C.1/2005/2/Add.5)	50
ACCC/C/2004/06 (Kazakhstan)	(ECE/MP.PP/C.1/2006/4/Add.1)	57
ACCC/C/2004/08 (Armenia)	(ECE/MP.PP/C.1/2006/2/Add.1)	66
ACCC/C/2005/11 (Belgium)	(ECE/MP.PP/C.1/2006/4/Add.2)	76
ACCC/C/2005/12 (Albania)	(ECE/MP.PP/C.1/2007/4/Add.1)	87
ACCC/C/2005/13 (Hungary)	(ECE/MP.PP/C.1/2006/2 (Hungary))	110
ACCC/C/2005/15 (Romania)	(ECE/MP.PP/2008/5/Add.7)	117
ACCC/C/2006/16 (Lithuania)	(ECE/MP.PP/2008/5/Add.6)	124
ACCC/C/2005/17 (European Community)	(ECE/MP.PP/2008/5/Add.10)	141
ACCC/C/2006/18 (Denmark)	(ECE/MP.PP/2008/5/Add.4)	154
ACCC/C/2007/21 (European Union)	(ECE/MP.PP/C.1/2009/2/Add.1)	164
ACCC/C/2007/22 (France)	(ECE/MP.PP/C.1/2009/4/Add.1)	173
ACCC/C/2008/23 (UK)	(ECE/MP.PP/C.1/2010/6/Add.1)	185
ACCC/C/2008/24 (Spain)	(ECE/MP.PP/C.1/2009/8/Add.1)	195
ACCC/C/2008/26 (Austria)	(ECE/MP.PP/C.1/2009/6/Add.1)	218
ACCC/C/2008/27 (UK)	(ECE/MP.PP/C.1/2010/6/Add.2)	232
ACCC/C/2008/29 (Poland)	(ECE/MP.PP/C.1/2009/6/Add.2)	242
ACCC/C/2008/30 (Moldova)	(ECE/MP.PP/C.1/2009/6/Add.3)	246
ACCC/C/2008/30 (Moldova Add.1)	(ECE/MP.PP/C.1/2009/6/Add.3/Corr.1)	253
ACCC/C/2008/31 (Germany)	(ECE/MP.PP/C.1/2014/8)	254

ACCC/C/2012/70 (Czechia)	(ECE/MP.PP/C.1/2014/9)	677
ACCC/C/2012/71 (Czechia)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/3)	688
ACCC/C/2012/76 (Bulgaria)	(ECE/MP.PP/C.1/2016/3)	709
ACCC/C/2012/77 (UK)	(ECE/MP.PP/C.1/2015/3)	726
ACCC/C/2013/81 (Sweden)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/4)	739
ACCC/C/2013/85 & ACCC/C/2013/86 (United Kingdom)	(ECE/MP.PP/C.1/2016/10)	758
ACCC/C/2013/88 (Kazakhstan)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/12)	781
ACCC/C/2013/89 (Slovakia)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/13)	803
ACCC/C/2013/91 (United Kingdom)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/14)	822
ACCC/C/2013/92 (Germany)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/15)	841
ACCC/C/2013/93 (Norway)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/16)	859
ACCC/C/2014/99 (Spain)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/17)	879
ACCC/C/2014/101 (European Union)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/18)	890
ACCC/C/2014/102 (Belarus)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/19)	912
ACCC/C/2014/111 (Belgium)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/20)	933
ACCC/C/2014/123 (European Union)	(ECE/MP.PP/C.1/2017/21)	949
ACCC/C/2014/104 (Netherlands)	(ECE/MP.PP/C.1/2019/3)	968

5 reeglit, mis võivad kasuks tulla

1. Tunne oma mänguväljakut – kes võivad olla olulised osalised?
2. Info peab olema kättesaadav.
3. Kaasamiseks/teavitamiseks teha pigem rohkem, mitte skeemitada – nõuete rikkumisel on kohtuvaidlust lihtsam alustada.
4. Arendaja poolt dikteeritud protsess vs enda disainitud ja juhitud menetlus?
5. Kannatlikkus on voorus

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

KÜSIMUSED

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

KÕKi juhised, õigusabi

- ▶ <http://k6k.ee/keskkonnaigus/juhised-kovidele>
 - ▶ Soovitused kaasavaks planeerimiseks (2012)
 - ▶ Kaalutusotsuse tegemise juhend keskkonnaotsuseid tegevatele ametnikele (2013)
 - ▶ KeÜS kommentaarid (2014)
 - ▶ Keskkonnainfo kättesaadavus ja kaasamine keskkonnaotsuste tegemisse (2015)
- ▶ Jooksev nõustamine – <http://www.k6k.ee>

Aitäh!

<https://www.clientearth.org/access-justice-greener-europe/>

 [@A2JusticeCE](https://twitter.com/A2JusticeCE)

KESKONNA ÕIGUSE KESKUS

Osa A2J EARL projektist, mida rahastab:

